

ВІДГУК

офіційного опонента д. вет.н., професора кафедри хірургії Хомин Н.М. на дисертаційну роботу Слюсаренка Дмитра Вікторовича на тему: “Клініко-експериментальне обґрунтування диференціальних блокад місцевими анестетиками у тварин”, подану на здобуття наукового ступеня доктора ветеринарних наук зі спеціальності 16.00.05 – ветеринарна хірургія

Актуальність обраної теми.

Нині в Україні збільшилась кількість дрібних домашніх та продуктивних тварин, а отже зросла і потреба у наданні їм кваліфікованої хірургічної допомоги. У зв'язку з цим на сучасному етапі розвитку ветеринарної медицини великого практичного значення набувають методи анестезії, які забезпечують довготривалу, безпечну, керовану втрату чутливості при проведенні оперативних втручань за лікування хірургічно хворих тварин. Завдяки широкому вибору сучасних технічних засобів, зокрема катетеризації епідурального та периневрального простору та підбором препаратів місцева анестезія може бути такою.

Крім цього, важливим питанням анестезіології є необхідність проведення комплексу заходів захисту тварин від болю протягом необхідного терміну, зокрема періодичного або тривалого застосування знеболюючих засобів при загостренні патологічного процесу. Ці заходи можуть містити застосування препаратів різних фармакологічних груп, зокрема й місцевих анестетиків у передопераційний період, під час оперативного втручання та в післяопераційний період. Максимальне використання потенціалу місцевої анестезії дає змогу виконувати знеболювання з мінімальним впливом на організм тварин, попереджати ускладнення та прискорювати період одужання хірургічно хворих тварин. Вітчизняна фармацевтична промисловість пропонує великий арсенал лікарських речовин, однак за останні роки в Україні не проводилися фундаментальні дослідження щодо знеболювання та розробки саме нових схем анестезії з використанням ефективних лікарських препаратів, а також не вивчалися особливості патогенезу больової реакції у різних видів тварин за різних нозологічних форм хірургічних хвороб.

У зв'язку з цим, актуальним є удосконалення та наукове обґрунтування схем лікувальних епідуральних та провідникових блокад, які базуються на знаннях механізму їх дії та впливу на фізіологічні параметри організму продуктивних та дрібних домашніх тварин, показники крові, обмін речовин, ступінь запальної реакції, антистресовий ефект тощо.

Аналіз змісту дисертації, її методичний рівень та ступінь завершеності.

Дисертаційна робота написана згідно вимог ВАК України щодо докторських дисертацій і викладена на 365 сторінках комп'ютерного друку, а її основний текст – на 274. Вона ілюстрована 18 таблицями та 49 рисунками і складається зі вступу, огляду літератури, розділу “Вибір напрямів досліджень, матеріали та методи виконання роботи”, 4-х розділів власних досліджень, аналізу й узагальнення результатів досліджень, висновків та пропозицій виробництву, списку використаних джерел і 5 додатків. Список використаних джерел включає 467 найменувань, у тому числі 271 – латиницею.

У вступі (ст. 24-35), який викладений на 12 сторінках визначено актуальність теми досліджень із посиланнями на відомих вітчизняних і зарубіжних вчених. Крім того, чітко і грамотно висвітлені питання мети і завдань досліджень, визначено об'єкт, предмет і методи досліджень, обґрунтовано наукову новизну і практичне значення отриманих даних, особистий внесок здобувача та публікації автора за тематикою досліджень (дисертація – стор.12-18, 33-35; автореферат – стор. 2-8).

Крім того, вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з науковою тематикою кафедри хірургії та хвороб дрібних домашніх тварин Білоцерківського національного аграрного університету (БНАУ) “Застосування епідуральних та провідникових блокад місцевими анестетиками у тварин з метою анестезії, аналгезії та в якості патогенетичного методу лікування” за державним реєстраційним номером 0116U002334 (2015–2019 рр.), у якій дисертант є одноосібним виконавцем. Дисертаційна робота є складовою частиною науково-дослідної роботи кафедри хірургії імені професора І. О. Калашника Харківської державної зооветеринарної академії “Удосконалення методів місцевої і загальної анестезії, діагностики, патогенетичних засобів лікування тварин з хірургічними захворюваннями органів черевної та ротової порожнин, локомоторного і статевого апаратів” за державним реєстраційним номером 0113U007964 (2014–2018 рр.). Дисертант є автором розділу, присвяченого місцевій анестезії.

Здобувач вільно володіє матеріалом, у завданнях виділяє властиво ті питання, які потребують додаткового дослідження і наукового доповнення і саме тому, формулюючи актуальність та наукову новизну зумів розібратися в усіх тонкощах згаданої вище проблеми.

Окремо необхідно наголосити, що рецензована дисертаційна робота має серйозну внутрішню конструкцію і глибоко продуману логічну концепцію.

Розділ 1. ”Огляд літератури”, викладений на 44 сторінках (ст. 36-79) відповідає поставленій меті дисертації і включає такі розділи: історія розвитку місцевої анестезії та впровадження місцевих анестетиків, особливості застосування препаратів для вдосконалення місцевої анестезії, диференціальна фармакологічна блокада місцевими анестетиками, ускладнення при застосуванні місцевої анестезії, моніторинг стану тварини за місцевої анестезії, аналгезія, практичні аспекти застосування місцевих анестетиків як частини мультимодальної терапії, периопераційний біль та боротьба з ним, епідуральна, провідникова анестезія та висновок з огляду літератури.

В огляді літератури автор дисертації використав здебільшого літературні джерела останніх 10-15 років, що складає більше 70% від усієї кількості опрацьованої наукової літератури. Детальний аналіз огляду літератури дає можливість зробити висновок щодо актуальності проведення досліджень саме в такому напрямку, в якому вказує дисертант та впровадження цих матеріалів у практику ветеринарної медицини. Загалом нині назріла нагальна потреба у всесторонньому вивченні питань стосовно місцевої анестезії для проведення ефективного і тривалого операційного та післяопераційного знеболювання з мінімальним впливом на організм тварин, яка в сучасних умовах поповнюється новими препаратами і технічними засобами.

Опрацювання здобувачем значної кількості різноманітних джерел літератури дало йому можливість додати чимало нової важливої і цікавої інформації саме з цих питань.

Однак, слід зазначити, що в опублікованих наукових статтях поки що не в повній мірі висвітлюються питання щодо вирішення наукової проблеми, яка полягає в оптимізації застосування місцевих анестетиків для отримання анагетичного та лікувального ефекту за епідуральної блокади у собак та великої рогатої худоби і провідникової блокади плечового сплетіння, сідничного та стегнового нервів у собак. Ці та інші обставини породжують науково-практичну зацікавленість у необхідності розширення й поглиблення досліджень із згаданої вище проблеми, зокрема стосовно більш детального вивчення, конкретизації і стандартизації методик та необхідності подальшого вдосконалення місцевої анестезії у тварин. Властиво ці питання стали об'єктом проведення здобувачем цілеспрямованих досліджень, системного аналізу та формулювання висновків і рекомендацій.

Загалом огляд літератури написаний професійно, грамотно й логічно, в ньому обґрунтовано думки та висновки багатьох дослідників, які вивчали саме ці питання. Докторант добре володіє сучасною науковою літературою, здобув достатній обсяг знань з напряму досліджень за темою дисертаційної роботи, які він вміло використав для аналізу та узагальнення літературних даних.

Розділ 2. "Вибір напрямків досліджень, матеріали та методи виконання роботи" викладений на 32 сторінках (стор. 80-111). Матеріали та методи досліджень, що використані дисертантом для вирішення поставлених завдань відповідають меті роботи, виконаної протягом 2008–2018 років на базі кафедри хірургії та хвороб дрібних домашніх тварин Білоцерківського національного аграрного університету і кафедри хірургії імені професора І. О. Калашника Харківської державної зооветеринарної академії. Клініко-експериментальні дослідження виконували на базі клінік ветеринарної медицини м. Харкова, а також сільськогосподарських підприємств Харківської області, що спеціалізуються на виробництві молока.

Матеріалом для досліджень слугували собаки та велика рогата худоба. Дослідження проводили як на клінічно здорових, так і на тваринах з патологічними процесами та з показаннями до проведення оперативних втручань.

Дотримуючись методичної і логічної послідовності, докторант розробив схеми проведення клініко-експериментальних досліджень на достатній кількості тварин різних видів. Автор представив схему основних етапів досліджень, обсяг виконаних досліджень за вивчення лікувальних епідуральних і провідникових блокад у собак та великої рогатої худоби, а також схеми дослідження впливу різних методів знеболювання під час виконання оваріогістеректомії на показники крові та загоєння операційних ран у собак і виразок підошви у великої рогатої худоби. Методики, що використовував здобувач сучасні і дають можливість отримати об'єктивний науковий матеріал. Принагідно підкреслюємо, що у дисертації методично правильно вибрано науковий підхід до розв'язання мети та завдань роботи. Методологічно вірно проведено весь комплекс досліджень для глибокого розкриття основних положень дисертаційної роботи.

Розділ 3" Удосконалення техніки епідуральних блокад у собак і великої рогатої

худоби, провідникових блокад плечового сплетіння, сідничного та стегнового нервів у собак” висвітлений на 36 сторінках (стор. 112-148).

Дисертантом встановлено, що удосконалення техніки епідуральних і провідникових блокад шляхом вибору технічних засобів сприяє зручності, ефективності та безпечності проведення маніпуляцій.

Автором доведено, що розроблений алгоритм визначення положення голки в епідуральному просторі у великої рогатої худоби з виконанням тестів ”втрати опору”, слухового тесту, ”підвішеної краплі”, а у собак – шляхом введення тест-дозы сприяє попередженню виникнення ускладнень.

Дисертантом експериментально та клінічно обгрунтовано застосування нейростимуляції та адаптовано нейростимулятор ” Stimuplex NHS12” до роботи з тваринами і підтверджено високу ефективність його застосування з метою визначення місцезнаходження нервів при виконанні провідникових блокад brachial plexus, n.ischiadicus та n.femoralis у собак. Удосконалено фіксацію катетера шляхом його ”тунелювання” при епідуральних блокадах у собак.

Автором удосконалена техніка блокади n.ischiadicus та n.femoralis у собак за власною модифікацією та доведена доцільність застосування внутрішньовенних катетерів для проведення перинеуральної катетеризації вищевказаних нервів, що значно здешевлює вартість матеріалів для виконання блокади.

Здобувачем визначено можливість застосування та об’єктивні параметри електронейростимуляції за ідентифікації епідурального простору при виконанні люмбосакральної епідуральної анестезії у собак.

Розділ 4 ”Застосування артикаїну, бупівакаїну та ропівакаїну з метою знеболювання та новокаїну з лікувальною метою в собак і великої рогатої худоби.” викладений на 13 сторінках (стор. 149-161).

Встановлено, що застосування артикаїну, як одного з місцевих анестетиків недоцільно у зв’язку з неможливістю забезпечення пролонгованої анестезії через його відносно короткий термін дії, а ропівакаїн, порівняно з бупівакаїном має меншу силу і токсичність. Перспективним з огляду на вище вказане є подальше вивчення застосування бупівакаїну, який, зокрема, за епідуральної блокади та тлі седації ксилазином у сук під час проведення оваріогістеректомії спричиняє повільне та тривале знеболювання та ропівакаїну.

Розділ 5 ”Визначення параметрів диференціальної блокади новокаїном, лідокаїном, бупівакаїном та ропівакаїном у собак і великої рогатої худоби” висвітлено на 36 сторінках (стор. 162-197).

Здобувачем у результаті проведених досліджень визначено параметри моторного і сенсорного компонентів блокади окремих місцевих анестетиків, зокрема новокаїну, лідокаїну, бупівакаїну та ропівакаїну у різних концентраціях.

Досліджено параметри вегетативного компонента блокади, обгрунтовано та згодом клінічно апробовано застосування 0,2%-ного розчину бупівакаїну для собак і великої рогатої худоби, як препарату вибору для диференціальної блокади.

Розділ 6. ”Клінічна апробація диференціальної епідуральної блокади в собак за виконання оваріогістеректомії, мастектомії та у великої рогатої худоби за виразок підшви тазових кінцівок” включає 31 сторінку (стор. 198-228).

Докторантом встановлено прискорення регенеративних процесів за оваріогістеректомії, виражений прояв аналгетичного впливу за мастектомії у сук та скорочення терміну одужання і зменшення кількості обробок за лікування великої рогатої худоби з виразками підошви після епідурального введення бупівакаїну. Встановлено, що лікувальні блокади у тварин викликали незначні зміни показників крові, стресової та запальної реакції.

Розділ 7. "Ускладнення за виконання епідуральної та провідникової анестезії" висвітлений на 7 сторінках (стор. 229-235).

Автором встановлено, що для виконання місцевої анестезії слід застосовувати сучасні технічні засоби, які забезпечують зручність та високу ефективність блоkad і мінімізують ризик розвитку анестезіологічних ускладнень.

За нетривалого хірургічного втручання більш доцільно застосувати 2%-ний розчин лідокаїну, а для позаопераційної аналгезії – 0,2%-ний розчин бупівакаїну, який має тривалий термін дії і менш токсичний, ніж 0,5%.

Розділ 8 "Аналіз та узагальнення результатів досліджень", викладений на 32 сторінках (стор. 236–267) містить глибокий системний аналіз одержаних результатів власних досліджень з обговоренням виявлених змін і кореляційної залежності основних досліджуваних показників.

Порівняльний аналіз одержаних результатів з даними інших авторів свідчить про суттєвий внесок дисертанта в клініко-експериментальне обґрунтування диференціальних епідуральних та провідникових блоkad, проведених з лікувальною метою за хвороб у каудальній частині тіла тварин, включаючи ділянку живота в собак і тазових кінцівок у великої рогатої худоби.

Оцінюючи результати досліджень та їх обговорення, як найвагомішу частину роботи можна стверджувати, що викладені в дисертаційній роботі результати достатньо опрацьовані на відповідному науковому та методичному рівні, виконаний їх статистичний аналіз. Це дало дисертанту підстави зробити 16 науково-обґрунтованих висновків (стор. 268-272), які повністю відповідають поставленим завданням. Досить ґрунтовно розроблені, враховуючи об'єм і масштаб проведених досліджень, пропозиції виробництву – 5 пунктів (стор. 273-274).

Додатки займають 36 сторінок (стор. 330-365) і включають копії методичних рекомендацій, практикуму з оперативної хірургії, науково-методичного посібника, патентів на корисну модель, довідок про впровадження матеріалів дисертаційної роботи в навчальний процес, у наукові дослідження університетів та ветеринарну практику, список публікацій здобувача за темою дисертації, куди включені публікації у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз даних, праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації, праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації та праці, які додатково відображають наукові результати дисертації (патенти, методичні рекомендації, навчальні посібники), а також відомості про апробацію результатів дисертації та дослідження інтенсивності болю за шкалою Мельбурнського університету (MRS).

Дисертація та автореферат оформлені на належному рівні, написані грамотно, державною мовою. Таблиці і рисунки виконані якісно та добре документують, ілюструють і підтверджують експериментальні дані та доповнюють текстовий

матеріал дисертаційної роботи.

Ступінь вірогідності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації не викликають сумніву.

Обґрунтованість експериментальних даних забезпечена використанням клінічних, електродіagnostичних, термографічних, гематологічних, біохімічних, рентгенологічних, бактеріологічних, статистичних досліджень, імуноферментного аналізу, а також достатньою кількістю виконаних експериментів, вірогідність яких підтверджується первинною документацією.

Матеріали та методи досліджень, які використані дисертантом для вирішення поставлених завдань дають можливість одержати обґрунтовані дані. Результати досліджень статистично опрацьовані, зведені в таблиці і рисунки, узагальнені та детально проаналізовані.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації та їх вірогідність підтверджується:

- високим методичним рівнем проведених досліджень, логічністю та послідовністю їх виконання;
- відповідністю вибраних методів досліджень меті та завданням роботи;
- достатньою кількістю тварин, залучених до експерименту для одержання вірогідних даних;
- математичною обробкою отриманих результатів, що дало можливість встановити їх вірогідність.

Отже, на основі вище наведеного робимо висновок, що ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації, які витікають із результатів досліджень є достатньо високим.

Наукова новизна та практичне значення одержаних результатів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що здобувачем удосконалено алгоритм визначення положення голки в епідуральному просторі у великої рогатої худоби та розроблено методику застосування тест-دوزи в собак, що попереджує розвиток ускладнень при субарахноїдальному та внутрішньосудинному введенні препаратів; оптимізовано техніку катетеризації епідурального простору в собак і великої рогатої худоби та провідникової блокади плечового сплетіння, сідничного і стегового нервів у собак з периневральною катетеризацією, що забезпечує тривалу аналгезію та лікувальний патогенетичний ефект; уперше у вітчизняній ветеринарній хірургії проведено порівняльне дослідження властивостей місцевих анестетиків новокаїну, лідокаїну, бупівакаїну та ропівакаїну, що забезпечують моторний, сенсорний та вегетативний компоненти блокади в собак і великої рогатої худоби за епідуральної блокади та в собак за провідникової блокади плечового сплетіння, стегового і сідничного нервів. Доведено, що 0,2%-ний бупівакаїн є найбільш ефективним для диференціальної блокади нервових волокон, оскільки саме він викликає аналгезію і симпатичну блокаду без проявів моторної блокади; досліджено вплив на організм тварин диференціальних епідуральної та провідникової блокад на основі вивчення гемодинаміки, гематологічних показників,

маркерів стресової реакції та рівня запальної реакції при оваріогістероектомії в собак та при виразках підошви ратиць у великої рогатої худоби; вивчено зміни гематологічного статусу в собак при оперативному втручанні та запропонованій автором схемі післяопераційної аналгезії, які вказували на значно менший вплив операційної та післяопераційної епідуральної анестезії на організм тварин, порівняно з наркозом та післяопераційною аналгезією нестероїдним протизапальним препаратом римадилом; встановлено, що епідуральне застосування бупівакаїну за комплексного лікування великої рогатої худоби з виразками підошви спричиняє менше метаболічних порушень і не супроводжується стресовою реакцією, на відміну від місцевого методу лікування.

Практичне значення одержаних результатів.

За результатами досліджень розроблено, клінічно апробовано та рекомендовано до впровадження у ветеринарну медицину метод диференціальних блокад, що забезпечує аналгетичний та патогенетичний лікувальний ефекти без проявів моторної блокади в післяопераційному періоді, та як лікувальної методики за хвороб у каудальній частині тіла, включаючи ділянку живота в собак і тазових кінцівок у великої рогатої худоби. Уперше у вітчизняній ветеринарній медицині впроваджено й адаптовано для роботи із тваринами електронейростимулятор “Stimuplex HNS 12”, що застосовується для епідуральної та провідникової блокад і для визначення показників збудливості тканин у зоні знеболювання. Уперше адаптовано для роботи із тваринами медичний реографічний комплекс “Cardio”. Удосконалено методику виконання епідуральної та провідникової анестезії методом катетеризації за сакральної епідуральної блокади у великої рогатої худоби, люмбосакральної епідуральної блокади в собак та провідникових блокад плечового сплетіння, стегнового й сідничного нервів у собак методом застосування внутрішньовенного катетера. Зазначена група технічних удосконалень має технологічну новизну, анатомічне обґрунтування, простоту використання, не потребує значних матеріальних затрат і полегшує застосування місцевого анестетика. Клінічно апробовано застосування 0,2%-ного розчину бупівакаїну як препарату, що викликає диференціальну блокаду нервових волокон за епідурального та провідникового застосування. Уперше у вітчизняній ветеринарній медицині розроблено і запропоновано схему анестезіологічного супроводу абдомінальних оперативних втручань на прикладі оваріогістероектомії в собак методом катетеризації епідурального простору, “тунелювання” катетера, епідуральної операційної анестезії 2%-ним розчином лідокаїну, післяопераційної анестезії 0,2%-ним розчином бупівакаїну в собак (4 рази на добу упродовж трьох діб), а також проведення заключного етапу операції з накладанням внутрішнього косметичного шва. Уперше у вітчизняній ветеринарній практиці виконано анестезіологічний супровід ортопедичної обробки ратиць великої рогатої худоби проведенням катетеризації епідурального простору та епідуральної анестезії 0,2%-ним розчином бупівакаїну (3 рази на добу упродовж трьох діб). Встановлено, що проведення післяопераційної аналгезії бупівакаїном та застосування його з патогенетичною лікувальною метою дозволяє скоротити термін загоєння операційної рани в собак до

9,0 діб, а у великої рогатої худоби – загоєння виразок підошви до 30,7 доби та зменшити кількість обробок до 5,7 діб.

За матеріалами дисертації розроблені методичні рекомендації “Диференціальна епідуральна блокада у великої рогатої худоби та собак”, “Епідуральна анестезія у собак за виконання оперативних втручань в ділянці живота”, “Епідуральна анестезія за виконання хірургічних маніпуляцій в ділянці тазових кінцівок у великої рогатої худоби”. Матеріали роботи ввійшли до практикуму “Оперативна хірургія”, затвердженого науково-методичною радою науково-методичного центру інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів “Агроосвіта” та до науково-методичного посібника “Сучасні методи і засоби місцевої анестезії тварин”, затвердженого науково-методичною радою науково-методичного центру інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів “Агроосвіта”.

Матеріали дисертації використовуються в навчальному процесі у вищих навчальних закладах України ветеринарного профілю за програмою підготовки ОКР “Бакалавр” та “Магістр” із дисциплін “Оперативна хірургія, топографічна анатомія з основами анестезіології”, “Загальна і спеціальна ветеринарна хірургія”, в наукових дослідженнях та у практиці ветеринарної медицини.

Повнота викладення матеріалу дисертації в наукових працях та авторефераті.

За матеріалами дисертації опубліковано 42 наукових праці (у тому числі 20 одноосібних та 5 – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз), 3 методичних рекомендаціях, 3 патентах на корисну модель, 6 матеріалах і тезах конференцій. Дисертант є співавтором науково-методичного посібника “Сучасні методи і засоби місцевої анестезії тварин” та співавтором навчального посібника “Оперативна хірургія: практикум”.

Основні положення дисертаційної роботи автор доповідав та одержав схвалення на міжнародних, державних наукових і науково-практичних та навчально-методичних конференціях, 3-й Всеросійській міжвузівській конференції з ветеринарної хірургії, XIII Міжнародному конгресі спеціалістів ветеринарної медицини. Дисертант був організатором науково-практичного семінару для науковців, викладачів та практичних ветеринарних лікарів “Сучасні аспекти місцевої анестезії тварин”.

Автореферат повністю відповідає змісту й основним положенням дисертації та сповна їх віддзеркалює. Висновки та пропозиції виробництву є ідентичними в дисертації та авторефераті.

Зауваження щодо змісту та оформлення дисертації.

Відзначаючи позитивні сторони дисертаційної роботи та оцінюючи її в цілому позитивно, варто вказати й на окремі недоліки, що містяться у ній, висловити побажання та з’ясувати деякі питання.

1. Чим обумовлено проведення досліджень саме на собаках і великій рогатій худобі?

2. Чи брали до уваги породний фактор під час проведення досліджень на собаках, зокрема вивчення ефективності диференційованих епідуральних і провідникових блокад?

3. Чому у дослідженнях використовували собак з великим віковим діапазоном?

4. З чим пов'язано проведення дослідів на клінічно здорових тваринах, тих, у яких є патологічні процеси і на тваринах, які мали показання до проведення оперативних втручань? Чому саме такий підхід був покладений в основу проведення експериментальних досліджень?

5. У розділі "Структура та обсяг дисертації" вказано, що робота ілюстрована таблицями і рисунками (стор. 35, абзац 2), а у розділі "Матеріал і методи досліджень" – таблицями, діаграмами, фотографіями та рисунками (стор. 111, абзац 4). Аналогічні записи виявлено і в авторефераті (стор. 8, абзац 2 та стор. 13, абзац 3).

6. У тексті дисертації та в авторефераті бажано було б вказувати стать тварин, зокрема "сука" при висвітленні питання оваріогістеректомії і "пес" замість собака або кобель (стор. 98, абзац 5).

7. На Вашу думку, яка причина виникнення в господарстві вказаної в тексті дисертації кількості худоби з виразкою підошви? У який період року і у тварин якої породи виявляли захворювання?

8. Чим виповнювався дефект під час загоєння за виразки підошви у великої рогатої худоби і як саме ізолювали підошву ратиць після проведення маніпуляцій у процесі лікування?

9. Чи достатньо за виразки підошви після ортопедичної розчистки і нанесення на місце дефекту аерозолі "Чемі-спрей" проводити диференціальні епідуральні блокади 0,2%-ним розчином бупівакаїну тричі на добу протягом трьох діб без додаткового використання інших засобів і лікарських речовин для покращення біохімічних та біофізичних властивостей рогу ратиць з метою профілактики цього захворювання у майбутньому?

10. На нашу думку, доречніше було б у таблицях і тексті вислів "... під час лікування в обох групах тварин кількість еритроцитів..." замінити на "...під час лікування у крові тварин обох груп кількість еритроцитів...". (стор. 219, абзац 2), "...загоєння ранової поверхні..." замінити на "...загоєння рани..."(автореферат, стор.11, абзац 2), "...після оперативного втручання в контрольній групі виявляли..." замінити на "...після оперативного втручання у тварин контрольної групи виявляли..."(автореферат, стор. 26, абзац 1).

11. Не коректний на нашу думку вираз "...лікування виразок у великої рогатої худоби..." замінити на "...лікування великої рогатої худоби за виразок...", оскільки лікують не хворобу, а хвору тварину (стор. 225, абзац 2, автореферат – стор.26, абзац 6).

12. У чому, на Вашу думку, переваги застосування 0,5%-ного розчину бупівакаїну за епідуральної блокади на тлі премедикації ксилазином у собак під час виконання оваріогістеректомії?

13. Чому, на Вашу думку, у корів порівняно з показниками собак контрольних груп зміни маркерів стресової реакції були більш вираженими, про що свідчили коливання вмісту глюкози і кортизолу, а у собак – лише глюкози?

14. Чим пояснити прискорення загоєння операційних ран у великої рогатої худоби за виконання лікувальних епідуральних новокаїнових блокад і за яких оперативних втручань (захворювань) були нанесені операційні рани?

15. На нашу думку, бажано було конкретизувати пропозиції виробництву (пункт 2) щодо характеру патологічного процесу у ділянці тазових кінцівок великої рогатої худоби та кратності епідурального введення 0,2% -ного розчину біпувакаїну з анальгетичною і лікувальною метою.

Істотних зауважень до тексту дисертації й автореферату та змісту виконаних досліджень не виникло. Однак, у дисертації трапляються технічні огріхи, які, здебільшого, пов'язані з комп'ютерним набором.

Проте, зазначені вище зауваження не є принциповими і жодним чином не зменшують наукової цінності та прикладного значення одержаних результатів досліджень, вони не знижують актуальності, наукової новизни та практичної значимості дисертації. Проведений аналіз дисертаційної роботи дає підстави стверджувати, що її автор зробив вагомий внесок у вирішення наукової задачі щодо оптимізації застосування місцевих анестетиків з метою анальгезії і патогенетичного лікувального впливу, що забезпечує усунення больового синдрому та скорочення терміну лікування хірургічно хворих тварин.

Висновок. Дисертаційна робота Слюсаренка Дмитра Вікторовича "Клініко-експериментальне обґрунтування диференціальних блокад місцевими анестетиками у тварин", представлена до захисту на здобуття наукового ступеня доктора ветеринарних наук за спеціальністю 16.00.05 – ветеринарна хірургія за змістом, актуальністю, науковою новизною, ступенем обґрунтованості висновків та пропозицій є завершеною науковою працею та відповідає вимогам п. 10 "Порядку присудження наукових ступенів", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 зі змінами, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня доктора ветеринарних наук за спеціальністю 16.00.05 – ветеринарна хірургія.

Офіційний опонент:

доктор ветеринарних наук, професор
кафедри хірургії Львівського національ-
ного університету ветеринарної медици-
цини та біотехнологій імені С.З.Гжицького

Н. М. ХОМИН